

COVID-19 Sürecinde Kar Payı Dağıtımına İlişkin Yasal Düzenlemeler

I.Giriş

Yeni Koronavirüs (COVID-19) salgını kısa zamanda tüm dünyaya yayılmış ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir. Virüs, sosyal ve ekonomik yaşama ciddi zararlar vermiştir. COVID-19 salgınının ekonomik olarak daralma yaratacağı ve ekonominin bel kemiğini oluşturan şirketleri etkileyeceği açıktır. Bu yönüyle şirketler hukuku açısından yapılan yasal düzenlemeler önem arz etmektedir.

Dünyaya baktığımızda Avrupa Merkez Bankası şirketlerin likiditelerini korumaları ve kar dağıtımında sınırlamaya gitmeleri, yönünde tavsiye kararı almıştır. Brezilya'da da benzer bir düzenleme yoluna gidildiği görülmektedir.

İç hukukumuzda ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun bankalara yönelik benzer bir yaklaşımda olduğunu görüyoruz. Ticaret Bakanlığı tarafından Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne gönderilen 31.03.2020 tarihli tavsiye kararında özetle, şirketlerin geçmiş yıl karlarının dağıtılmaması, 2019 yılı net dönem karının dağıtılacak kısmının yüzde yirmi beşi aşmaması, yönetim kuruluna kâr payı avansı dağıtma yetkisi verilmemesi belirtilmiştir.

Daha sonra bu tavsiye kararı, 17/4/2020 günü 31102 sayılı Resmî Gazete yayımlanarak yürürlüğe giren 7244 sayılı Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Türk Ticaret Kanunu'na eklenen geçici 13. madde ile yasa hükmü haline getirilmiştir. Akabinde, 7244 sayılı Kanun kapsamındaki kâr payı dağıtımını sınırlamasına ilişkin istisnalar ile uygulamaya dair usul ve esasların belirlendiği 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Geçici 13 Üncü Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, Ticaret Bakanlığı tarafından 17/5/2020 günü 31130 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

II-TTK Geçici 13. Maddesi ve Tebliğ İle Kar Payı Dağıtımına Getirilen Sınırlamalar

A. Kar Payı ve Kar Payı Avansı Dağıtım Esasları

Kâr payı ve kâr payı avansı dağıtım esasları TTK'nın geçici 13. Maddesi ile Tebliğ'in 4. maddesinde düzenlenmiştir.

7244 sayılı Yeni Koronavirüs(COVID-19) Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m.12 ile TTK'ya eklenen 13. madde hükmü, "*Sermaye şirketlerinde, 30/9/2020 tarihine kadar 2019 yılı net dönem kârının yalnızca yüzde yirmi beşine kadarının dağıtımına karar verilebilir, geçmiş*

yıl kârları ve serbest yedek akçeler dağıtımına konu edilemez, genel kurulca yönetim kuruluna kâr payı avansı dağıtımını yetkisi verilemez. Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin ve sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait fonların, doğrudan veya dolaylı olarak sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olduğu şirketler hakkında bu fıkra hükmü uygulanmaz. Bu fıkroda belirtilen süreyi üç ay uzatmaya ve kısaltmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Genel kurulca 2019 yılı hesap dönemine ilişkin kâr payı dağıtımını kararı alınmış ancak henüz pay sahiplerine ödeme yapılmamışsa veya kısmi ödeme yapılmışsa, 2019 yılı net dönem kârının yüzde yirmi beşini aşan kısma ilişkin ödemeler birinci fıkroda belirtilen sürenin sonuna kadar ertelenir.

Bu maddenin kapsamına giren sermaye şirketlerine ilişkin istisnalar ile uygulamaya dair usul ve esasları belirlemeye, Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşünü almak suretiyle Ticaret Bakanlığı yetkilidir.”

Tebliğ'deki 4. maddeye göre, “(1)Sermaye şirketlerinde Kanunun geçici 13 üncü maddesinin yürürlüğe girmesinden 30/9/2020 tarihine kadar 2019 yılı net dönem kârının, yalnızca yüzde yirmibeşine kadarının nakden dağıtımına karar verilebilir, geçmiş yıl kârları ve serbest yedek akçeler dağıtımına konu edilemez. Bu sınırlama, Kanunun 462 nci maddesi uyarınca iç kaynaklardan yapılacak sermaye artırımında uygulanmaz.

(2)Sermaye şirketlerinde genel kurul tarafından birinci fıkradaki sürenin sonuna kadar yönetim organına kâr payı avansı dağıtımını yetkisi verilemez.

(3)Kanunun geçici 13 üncü maddesinin yürürlüğe girmesinden önce genel kurulca kâr payı dağıtımını kararı alınmış, ancak henüz pay sahiplerine ödeme yapılmamışsa veya kısmi ödeme yapılmışsa, birinci fıkroda yer alan sınırı aşan kısma ilişkin ödemeler ile hesap döneminde zarar edilmiş olmasına karşın serbest yedek akçelerden dağıtım kararı alınmışsa henüz ödenmemiş kısma ilişkin tüm ödemeler birinci fıkroda belirtilen sürenin sonuna kadar ertelenir. Ertelenen ödemelere ilişkin olarak faiz tahakkuk ettirilmez.

(4)Genel kurulca yönetim organına kâr payı avansı dağıtımını yetkisi verilmişse, avans ödemeleri birinci fıkroda belirtilen sürenin sonuna kadar ertelenir.”

İlgili mevzuata göre TTK geçici 13. maddenin yürürlüğe girdiği tarih olan 17/4/2020 tarihinden 30/9/2020 tarihine kadar 2019 net dönem kârının yüzde yirmi beşine kadarının ortaklara nakden dağıtılmasına cevaz verilmiştir. 2019 yılı öncesindeki şirketin geçmiş kârları ve serbest yedek akçeler dağıtımına konu edilemeyecektir. Şirketlerden nakit çıkışını engellemenin ve şirketlerin sermayelerini korumanın her iki yasal düzenlemenin temel amacı olduğu söylenebilir.

Kâr payı dağıtımını açısından neden böyle bir sınırlamaya gidildiği 7244 sayılı Kanun'un 12. Maddesinin gerekçesinde açıkça ifade edilmiştir. İlgili gerekçede “ihtiyatlık politikası gereği, şirket kaynaklarının nakit kar dağıtımını yapılmak suretiyle azaltılmaması, şirketlerimizin mevcut özkaynak yapılarının korunması ve ilave finansman ihtiyacının doğmaması amacıyla madde ile; 30/9/2020 tarihine kadar yapılacak kar dağıtımına ilişkin düzenleme yapılmaktadır.” Esasen hükmün konuluş amacı, COVID-19 salgınının ekonomik faaliyetler üzerindeki olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi ve en nihayetinde sermayenin korunması ilkesidir.

TTK'ya eklenen geçici 13. madde hükmü, TTK m.340 ve TTK m.579 hükümleri gereği emredici niteliktedir. Dolayısıyla yüzde yirmi beş'lik kanuni sınırı aşmayacak şekilde pay sahiplerine kâr payı dağıtımını yapılması genel kurulun objektif iyiniyet kuralları çerçevesinde gerçekleştirilecektir. Söz konusu kurala aykırılık butlan yaptırımını gündeme getirecektir.

TTK m.462 uyarınca iç kaynaklardan yapılacak sermaye artırımları yoluyla kâr payı dağıtımı yapılması serbest bırakılmıştır. Dolayısıyla iç kaynakların kullanımını her hâlükârda şirketin mevcut birikimlerini kullanması anlamına gelecektir.

Aynı şekilde kâr payı haricinde kâr payı avansının da dağıtımı yasaklanmıştır. Burada bahsedilen genel kurulun yönetim kuruluna söz konusu avans dağıtım yetkisinin yasaklanmasıdır. Fakat genel kurul tarafından böyle bir yetki 17/04/2020 tarihinden önce verildiyse, avans ödemeleri erteleme kapsamına girecek ve 30/9/2020 tarihine kadar ertelenecektir. Aynı kuralın bir diğer görünümü m.4/III hükmüdür. Buradaki fark ise ilgili bendin kar payı dağıtımı ile ilgili olmasıdır.

TTK'daki 13. maddenin lafzında sermaye şirketleri ibaresi kullanıldığı için yalnızca TTK m.124/II'de öngörülen anonim, limited ve paylı komandit şirketler bu Kanun ve Tebliğ kapsamında değerlendirilir.

Dolayısıyla adi ortaklıklar, kollektif şirketler ve adi komandit şirketler ile Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin ve sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait fonların, doğrudan veya dolaylı olarak sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olduğu şirketlere TTK geçici 13. madde hükmü ve Tebliğ hükümleri uygulanmayacaktır. Dolayısıyla kapsam dışında kalan şirketlere herhangi bir kar payı sınırlaması getirilemez.

Sermaye şirketleri, pay sahiplerine 30/9/2020 tarihine kadar 2019 yılı net dönem kârının yalnızca yüzde yirmi beşine kadar dağıtımına karar verebilir. Dolayısıyla 2019 yılı öncesindeki şirketin geçmiş kârları ve serbest yedek akçeler dağıtımına konu edilemeyecektir. Yine genel kurul 30/9/2020 tarihine kadar kâr payı avansı dağıtamayacaktır. Belirtilen süreleri üç ay uzatmaya ve kısaltmaya Cumhurbaşkanı yetkili kılınmıştır. Buradan anlaşılan Cumhurbaşkanı, COVID-19'un ekonomik etkilerinin devam etmesi halinde kâr payı dağıtım sınırlamasını 31/12/2020 tarihine kadar uzatabilir.

Maddenin ikinci fıkrası ise dikkat çekicidir. Zira genel kurulca 2019 yılı hesap dönemine ilişkin kâr payı dağıtım kararı alınmış ancak henüz pay sahiplerine ödeme yapılmamışsa veya kısmi ödeme yapılmışsa, 2019 yılı net dönem kârının yüzde yirmi beşini aşan kısma ilişkin ödemelerin de 30/9/2020 tarihine kadar erteleneceği hükme bağlanmıştır.

III- Tebliğ İle Getirilen Kar Payı Dağıtım Sınırlamasının İstisnaları

B. Kar Payı Dağıtımına İlişkin İstisnalar

Tebliğ'in 5. maddesiyle kâr payı dağıtımının istisnaları düzenlenmiştir.

Anılan hükme göre *“(1) Aşağıda belirtilen şartları sağlayan şirketler hakkında, 6 ncı madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 4 üncü madde hükümleri uygulanmaz:*

a) 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun ek-2 nci ve geçici 23 üncü maddesi uyarınca yeni koronavirüs (Covid-19) kaynaklı zorlayıcı sebep gerekçesiyle kısa çalışma ödeneğinden ve/veya ücretsiz izne ayrılanlardan 4447 sayılı Kanunun geçici 24 üncü maddesi uyarınca nakdi ücret desteğinden yararlandırılanları istihdam edenler ile 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun

geçici 20 nci maddesi ve ilgili Kararlar uyarınca Hazine destekli kredi kefaleti kullanan ve halen kapanmamış kredi borç bakiyesi bulunanlar hariç, 120.000 Türk Lirası ve altında kâr payı dağıtımı kararı alınan şirketler,

b) Pay sahiplerince, dağıtımına karar verilen kâr payının yarısından fazlasının, Kanun hükümleri çerçevesinde başka bir sermaye şirketine olan sermaye taahhüt borcunun nakden ve defaten ifasında kullanılması şartıyla, kâr payı dağıtımı kararı alınan şirketler,

c) Pay sahiplerince, dağıtımına karar verilen kâr payının, imzalanan kredi sözleşmeleri veya proje finansman sözleşmeleri kapsamında 4 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen sürenin sonuna kadar muaccel hale gelen yükümlülüklerin ifasında nakden kullanılması şartıyla, kâr payı dağıtımı kararı alınan şirketler.”

Tebliğ m.5/1/a bendine göre, kısa çalışma ödeneğinden ve/veya ücretsiz izin nedeniyle nakit ücret desteğinden yararlandırırları istihdam etmeyen ve 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kanun uyarınca Hazine destekli kredi kefaleti kullanmayan ve kredi borcu bulunmayan 120.000 Türk Lirası ve altında kâr payı dağıtımı kararı alan şirketler, herhangi bir kâr payı dağıtımı sınırlamasına tabi tutulmayacaktır.

Tebliğ m.5/1/b bendinde sermaye taahhüt borcu kavramı ön plana çıkmaktadır. Dağıtımına karar verilen kâr payının yarısından fazlasının başka bir sermaye şirketinin sermaye taahhüt borcunun ifa edilmesi amacıyla nakit yoluyla bir defada kullanılması şart koşulmuştur. Örneğin, 51.000 TL'si ortakların başka bir şirkete sermaye taahhüt borcunun ifasında kullanılması şartıyla şirket genel kurulunca 100.000 TL tutarında kâr payı dağıtımı kararı alınabilir. Bu istisnanın söz konusu olması durumunda yüzde yirmi beşlik sınır uygulanmaz. Dağıtımına karar verilen kâr payının tamamı dağıtılabılır. Hatta tamamen dağıtılan bu kâr payından hiç sermaye taahhüt borcu olmayan ortak bile yararlanabilir. Zira dağıtılacak kâr payının yarısından fazlası başka bir şirkete sermaye olarak gireceğinden kanun koyucunun sermayenin korunmasına yönelik amacı büyük ölçüde gerçekleşecektir. Pay sahiplerinin birinin bile sermaye taahhüt borcunun olması, Tebliğ'in 5/1/b maddesinin tatbik edilebilmesi için yeterlidir. Bir ya da birkaç ortağa ödenecek kâr payının başka bir şirkete sermaye taahhüt borcunda kullanılacak olması şartıyla hiç sermaye taahhüt borcu bulunmayan ortak veya ortakların kâr payı dağıtımından yararlanması, eşitlik ilkesine uygundur.

Tebliğ m.5/1/c bendi incelendiğinde, kredi sözleşmeleri ve proje finansman sözleşmeleri kapsamında 30/9/2020 tarihine kadar muaccel hale gelen yükümlülüklerin ifasında nakden kullanılması şartı ile kâr payı dağıtılması halinde yine istisna gündeme gelecektir. Kullanılan her türlü banka kredi ve proje finansman borçları bu kapsamda değerlendirilir.

Ayrıca asıl borçlu olmadığı halde banka kredi borçlarında veya finansman sözleşmelerinde müteselsil kefil yahut garantör statüsündekilerin muaccel olmuş taahhüt borcu varsa bu kimselerin Tebliğ'in 5/1/c bendinden faydalanmaları gerekir. Kefaletin ve banka kredi borcunun miktarı kadar kâr payı alınabilecektir.

Tebliğ'in 5/1/c maddesi bir önceki 5/1/b maddesinden farklı olarak sadece kredi borcu veya taahhüt borcu olan kâr payı alacak ortak hakkında uygulanır; diğer ortaklara uygulanmaz. Böyle bir ödeme yükümlülüğü bulunmayan ortaklar Tebliğ'in 4.maddesi kapsamında yüzde yirmi beşlik sınır altında kalmak şartıyla kâr payı ödemesi yapılmasında bir engel yoktur.

Tebliğın 5.maddesinin son fıkrası ise, “(2) Birinci fıkranın (c) bendi uyarınca kâr payı dağıtım kararı alınan şirketlerde, pay sahiplerinin ifa yükümlülüklerini aşan tutara ilişkin ödemeler 4 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen sürenin sonuna kadar ertelenir.” şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre Tebliğın 5/1/c bendi uyarınca ortaklara kredi borplarının ifa yükümlülüğü aşan kâr payı ödemeleri, 30.09.2020 tarihine kadar ertelenecektir. Halbuki, 5/1/b maddesinde sermaye taahhüt borcu miktarını aşsa bile dağıtılabilecek kâr payının tamamı dağıtılabiliyordu. Örneğın, Tebliğ’in 5/1/c bendi uyarınca, kendisine 100.000.-TL kâr payı tahakkuk eden ortağın kredi borcu 70.000.-TL ise bakiye 30.000.-TL’nin ödemesi 30/09/2020 yılına kadar ertelenecektir.

Ayrıca Tebliğın 5/1/c maddesi Tebliğın 4.maddesindeki sınırlamayı da kaldırdığından kredi veya proje finansmanı yükümlülüğü kapsamında ödeme yapılacak ortağa yüzde yirmi beşlik sınır altında dahi kâr payı ödemesi yapılamaz.

C. Bakanlıktan Uygun Görüş Alınması

Bakanlıktan kar payı dağıtımını için alınması gereken izin Tebliğ’in 6. maddesinde düzenlenmiştir. Tebliğ m.6 “(1) 5 inci madde uyarınca yapılacak kâr payı dağıtımlarının genel kurulda görüşülebilmesi için Bakanlıktan uygun görüş alınması zorunludur. Başvurularda genel kurul yapılmasına ilişkin yönetim organı kararının noter onaylı örneği, şirketin hesap dönemine ilişkin finansal durum tablosu ile kâr veya zarar tablosuna ek olarak aşağıdaki belgeler Genel Müdürlüğe sunulur:

- a) 5 inci maddenin (a) bendinde öngörülen istisna uyarınca kâr payı dağıtım yapılacak şirketlerde; anılan bentte belirtilen desteklerden yararlanılmadığına ilişkin ilgili kuruluşlardan alınacak tevsik edici belge,
- b) 5 inci maddenin (b) bendinde öngörülen istisna uyarınca kâr payı dağıtım yapılacak şirketlerde; dağıtılacak kâr payının yarısından fazlasını alma hakkı olanların başka bir sermaye şirketine olan sermaye taahhüt yükümlülüğünü tevsik edici belge,
- c) 5 inci maddenin (c) bendinde öngörülen istisna uyarınca kâr payı dağıtım yapılacak şirketlerde; kredi sözleşmeleri ve proje finansman sözleşmeleri kapsamında ifa yükümlülüklerini tevsik edici belge.” şeklindedir.

Burada Bakanlık’tan alınması gereken izin Tebliğ’in 4. Maddesinde düzenlenen kâr payı dağıtımını için alınması gereken bir izin olarak değil, Tebliğ’in 5. maddesinde yer alan istisnadan yararlanmak isteyen sermaye şirketleri için alınması zorunlu olan izin olarak yorumlanmalıdır. Zira Tebliğ’in 6. maddesinin 1. fıkrasının ilk cümlesi bu hususu doğrudan niteliktedir.

Başvurularda genel kurul yapılmasına ilişkin yönetim organı kararının noter onaylı örneği, şirketin hesap dönemine ilişkin finansal durum tablosu ile kar veya zarar tablosuna ek olarak maddede üç bent olarak sayılan belgeler, Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğüne sunulur. Bakanlık’tan uygun görüş alınabilmesi için sunulması gereken belgelerin kimin tarafından sunulması gerektiği Tebliğ m.6 hükmünde yer verilmemiştir. Burada genel kurulun yapılmasından önce söz konusu belgeleri ve finansal tabloları sunma yükümlülüğü yönetim kurulunda olduğu sonucuna varmak gerekir. Zira şirket genel kurulun maddede belirtilen evrakları Bakanlığa sunma şeklinde herhangi bir yetki ve görevi söz konusu olmadığından TTK m.374 gereği kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemleri hakkında, yönetim kurulu karar almaya yetkilidir.

Tebliğ'in 5. maddesindeki istisnaları taşıdığı halde Bakanlığın şirkete uygun görüşü vermemesi halinde, idari işlem niteliğine haiz olan bu kararın iptali için idari yargı yoluna gidilebilecektir. TTK'da düzenlemediği halde söz konusu Bakanlık kararının iptal edilmesi için iptal davası açma hakkı işlemin idari niteliği gereğidir.

Öte yandan herhangi bir sermaye şirketi Tebliğ'deki istisnai şartları sağlasa dahi Bakanlık'tan uygun görüş alınmaması halinde yine kâr payı dağıtımına ilişkin istisnalardan yararlanılamayacaktır., Bakanlık izni bu anlamda Borçlar Hukuku anlamında resmi şekil niteliğindedir. Dolayısıyla TBK m.27 hükmü uyarınca Bakanlık izninin eksikliği kanuni şekle aykırılık teşkil edeceğinden bu yönde anılan kar dağıtımına ilişkin genel kurul kararı kesin hükümsüzdür. Ayrıca Şirket genel kurulunca TTK geçici 13. maddeye ve Tebliğ'e aykırı olarak kâr payı dağıtımını kararı alınması durumunda TTK m.447/I/c'de yer alan "*Genel kurulun, özellikle; Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan, kararları batıldır*" hükmü uyarınca kesin hükümsüzdür. Böyle bir genel kurul kararının kesin hükümsüz olduğunun tespiti için pay sahibi olsun olmasın herkes özellikle alacaklılar tarafından butlan davası açılabilir. Ayrıca, Bakanlığa bağlı Ticaret Sicil Müdürlükleri, Kanun'a ve Tebliğ'e aykırı olan genel kurul kararını tescil etmeyeceklerini de belirtelim.

D. Kar Payının Hesaplanmasında Esas Alınacak Finansal Tablolar

Tebliğ m.7'de kâr payı hesaplamasında esas alınacak finansal tablolar hüküm atına alınmıştır. Tebliğ Madde 7 hükmüne göre, kâr payının hesaplanmasında esas alınacak finansal tablolar ikili bir tasnife tabi tutulmuştur. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından belirlenen standartlara uygun olarak TTK m.88 hükmündeki şartlara uygun olarak hazırlanan finansal tablolar ile TTK m.88 hükmünün kapsamına girmediği için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre hazırlanması gereken finansal tablolar, kâr payının hesaplanmasında esas alınacaktır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, dağıtılması öngörülen kâr payı tutarının Vergi Usul Kanunu'na uygun tutulan kayıtlarda bulunan kâr dağıtımına konu kaynakların toplam tutarını aşamayacağı hüküm altına alınmıştır.